

venire, et quod in natura sunt naturaliter insita quædam semina virtutum, et quædam principia scientiarum, quod nequaquam salvari potest, si actibus nostris talia principia, et talia semina acquiruntur. Quod urgetur sic: Nam vel potentia de se est omnino indifferens ad ista principia, et semina, vel non; sed habet de se aliquam determinationem ad assensum istarum veritatum præ aliis. Si est in pura indifferencia; ergo non magis naturaliter istæ veritates cognoscuntur a nostro intellectu, quam aliæ, quæ pertinent ad scientias, vel ad alios habitus. Si autem est ex sua natura magis determinata ad istas veritates per se notas; ergo illa determinatio non est acquisita ab intellectu, sed ei innata; non est autem aliud habitus quam determinatio potentiæ ad actum modo permanenti, nec est necesse præter istam determinationem alium habitum ponere, quia nihil amplius potest facere iste habitus, quam illa determinatio: ergo non oportet ponere habitum acquisitum, sed naturaliter insitum.

XXVII. Confirmatur ex D. Thoma, qui hoc ipsum docet multis in locis. Nam 2-2, quæstione v, articulo iv ad tertium docet: « Quod intellectus principiorum consequitur naturam: » et in hac prima secundæ, quæstione LXIII, articulo primo dicit: « Quod in ratione sunt quædam principia naturaliter cognita tam speculabilia, quam agendorum: » et in hac quæstione LI, articulo primo inquit: « Quod ex ipsa natura animæ est, quod cognito quid est totum et quid est pars, cognoscatur quod omne totum est minus sua parte. » Si est ex natura animæ; non ergo ex acquisitione actionis.

XXVIII. Item dicit, quod iste habitus partim est a natura quantum ad ipsum lumen, partim ab extra quan-

tum ad acquisitionem specierum, et sic ratione prioris est inchoativa a natura; ratione posterioris, est consummative ab extrinseco. Non autem ponit aliam qualitatem præter species, quæ sit consummatio habitus acquisiti. Denique in eodem articulo ponit D. Thomas differentiam inter potentiam appetitivam, et intellectivam, quod in intellectu est habitus naturalis secundum inchoationem, quia ex ipsa natura animæ intellectualis habet cognoscere quod omne totum est majus sua parte, licet quantum ad consummationem sit ab extra propter species intelligibiles quas accipit a phantasmatis. At vero in potentiis appetitivis dicit, quod non est aliquis habitus naturalis secundum inchoationem quantum ad ipsam substantiam habitus, sed solum quantum ad quædam principia communia, quæ sunt sicut seminalia virtutum, quia inclinatio ad objectiva propria non est ab habitu, sed a potentia. Ergo si ponit habitum quantum ad inchoationem in intellectu esse naturalem, in voluntate autem nec etiam quoad inchoationem inveniri habitum naturalem, sentit illud quod inchoative dicitur esse in intellectu verum habitum, et quoad substantiam; sed quod inchoative est a natura in intellectu non est acquisitum, sed innatum; ergo habitus aliquis est innatus in intellectu.

XXIX. Respondetur quod habitus principiorum speculativorum, et syndæresis dicitur naturaliter convenire, non sumendo naturaliter pro eo quod est per emanationem propriæ passionis, aut prout opponitur acquisito, sed sumendo naturaliter prout opponitur ei quod est per discursum, et consequentiam deductam. Ea enim quæ attingimus discursu, et consequentia, non ex ipso naturali impetu, sed ex quodam

circuitu, et nostro labore deducta attingimus. Quæ vero sine tali discursu, et labore comparantur, videntur quasi naturaliter haberi. Unde D. Thomas hic quæst. xvi de veritate, articulo primo docet hanc cognitionem primorum principiorum esse naturalem, in quantum est sine inquisitione, et discursu, in quo anima humana modum angelicæ cognitionis attingit, licet non plene adæquet, et similiter dicitur naturalis cognitio in quantum est principium, et quasi seminarium quoddam totius cognitionis sequentis. Quod autem dicatur naturalis ista cognitio, et habitus ejus productio quasi naturali emanatione ab anima, aut ab intellectu profluat, D. Thomas nusquam dixit, sed quia naturali modo, id est, absque discursu, et inquisitione, et labore nostro acquiratur, sed simplici inspectione, et iudicio terminorum.

XXX. Et ad instantiam quæ contra hoc fit in argumento, respondetur quod potentia intellectiva de se indifferens est ad omnes istas veritates, sicut ad omnes species, et objecta, non minus quam materia de se ad omnes formas. Sed tamen, sicut materia prima ad aliquas formas facilius, et simplicius disponitur quam ad alias, quia pauciores dispositiones requiruntur: verbi gratia ad formam elementalem, quam ad formam mixti, vel ad formam animalis, aut hominis, et ratione hujus facilitatis potest dici materia magis de se determinata, seu proportionata ad formam simplicem, quam ad formam mixti, sic intellectus dicitur magis determinatus ad simplicem veritatem, et per se notam, quam ad veritatem demonstratam, vel per consequentiam deductam. Non tamen illa determinatio tollit quin requiratur habitus superadditus, et acquisitus, quia illa determinatio solum est major pro-

portio, aut capacitas, non major determinatio per modum luminis, aut virtutis inclinantis intellectum ad assensum, et manifestationem illius veritatis; hæc enim vis, et lumen determinate habitans, et inclinans superadditur intellectui, et acquiritur per cognitionem, et assensum circa talem veritatem, ut mox dicemus, et ex D. Thoma constat in hac prima secundæ, quæstione LI, articulo primo.

XXXI. Ad confirmationem respondetur D. Thomam non docere quod iste habitus consequitur naturam, aut naturaliter convenit consecutione emanationis, sed consecutione simplicis iudicii sine discursu, et inquisitione. Unde in illo loco ex secunda secundæ, solum D. Thomas contraponit habitum principiorum habitui fidei, quod ille habitus consequitur naturam, quæ est æqualis in omnibus: fides autem consequitur donum gratiæ, quod non est æqualiter in omnibus. Ubi ly consequitur non est necesse quod intelligatur de consecutione emanativa per modum proprietatis, sed sufficit intelligi de consecutione acquisitiva, et per cognitionem, et actum proprium intellectus factam, sed modo quodam naturali, id est, sine inquisitione, et discursu, sed modo simplici, et tamquam principium, et origo totius alterius cognitionis. Et similiter dicitur naturalis illa acquisitio habitus, et assensus illius veritatis, quia necessario sequitur posita notitia terminorum, nec potest hoc impediri, sicque naturaliter consequitur ad naturam prout ly naturaliter opponitur libero, et contingenti, non prout dicit emanationem proprietatis a natura. Similiter in quæstione LXIII, articulo primo, dum dicit naturaliter esse quædam semina virtutum in nobis, et principia naturaliter cognita, sumit ly naturaliter modo dicto, non natura-

liter emanative, seu per emanationem a natura, sed naturaliter acquisitive, quatenus acquiritur necessario, et modo quodam naturali, et determinato, scilicet sine inquisitione, et discursu, et tamquam origo cæterarum cognitionum, et actionum.

XXXII. Ad locum ex hac quæstione LI, per ordinem respondetur. In primis dicit S. Thomas ex ipsa natura animæ esse quod cognitio quid est totum, et quid est pars cognoscat quod omne totum sit, est majus sua parte. Non ergo id habet per emanationem, sed per cognitionem, et actum proprium a se elicited, et hunc actum elicere, et habitum per illum acquirere ex natura est animæ intellectivæ, quæ sic disposita est ex se, et talem vim habet ut explicatis illis terminis sine alia inquisitione, et discursu possit illam veritatem cognoscere, et habitum acquirere, sed non sine actu iudicii, et assensus. Cum vero dicit inchoative esse hunc habitum a natura et consummative ab extra, quia species sunt ab extra, et lumen habitus a natura, non dicit D. Thomas ipsum lumen, seu qualitas, qui est habitus, esse a natura dimanative, vel esse idem cum natura intellectus, sed dicit ex natura intellectivæ animæ esse, quod cognitio quid est pars, et quid est totum cognoscatur quod omne totum est majus sua parte, sed hoc cognoscere non potest nisi per species a phantasmatis acceptas. Unde sicut ista cognitio non oritur a natura animæ per naturalem emanationem, sed per vitalem actionem ortam ab intellectu informato speciebus acquisitis, ita et habitus inde proveniens est acquisitus, non innatus, licet non inquisitione, et discursu, et ideo naturaliter dicitur acquiri eo modo quo dictum est. Et sic qualitas illa, quæ est habitus est aliquid præ-

ter species, quia est aliquid acquisitum per cognitionem, quæ cognitio species supponit, et ex illis procedit.

XXXIII. Ad id denique quod ponderatur ex differentia allata a D. Thoma inter habitum naturalem in intellectu, et in potentia appetitiva, admittimus illam differentiam, quia ita ponitur a D. Thoma, sed ex ea potius inferimus, quod D. Thomas pro certo habet in intellectu esse habitum naturalem, qui in substantia, seu entitate sua habitus sit, et consequenter distinctus a potentia, cum tamen in voluntate erga bonum proprium talem habitum non agnoscat, quantum ad inclinationem erga formalem rationem boni, cum tamen determinatus habitus ponatur in intellectu, etiam quoad formalem rationem veritatis per se notæ. Cæterum cum infertur, quod iste habitus in intellectu debet esse innatus, et non acquisitus, quia est inchoative a natura, dicimus potius ex hoc inferri quod est acquisitus, quia esse inchoative a natura non est quod pars, seu aliquid illius sit a natura, et pars per acquisitionem, cum sit indivisibilis, ut bene Cajetanus advertit quæstione illa LI, articulo primo: sed intelligitur quod est inchoative a natura, quia non est ex aliquo priori habitu certiori, ut scientia, sed ex intellectu ut movetur a sensibus, a quibus accipit species intellectus, et hæc est natura producens habitum principiorum non ex alio habitu, sed ex sensu, ut docet S. Thomas II posteriorum, lect. xx. Non ergo procedit per naturalem emanationem, cum potius per cognitionem acquiratur. Et quia radicaliter habet natura ex se postulare talem modum naturalem acquisitionis illius habitus, dicitur inchoative esse a natura, id est, radicaliter proxime nullo habitu priori adjuvante, sed solum ex

sensu: alii autem habitus, qui acquiruntur discursu sunt solum radicaliter remote in natura; possunt enim ex alio habitu acquiri, non ex sola natura intellectus, et sensus.

ARTICULUS II.

De modo quo acquiritur habitus principiorum.

I. Difficultas est, an simplici cognitione terminorum acquiratur iste habitus, vel cognitione iudicativa, et secundum compositionem, et divisionem. Aliqui Cajetano attribunt, quod dixerit acquiri simplici cognitione terminorum, apprehenso enim quid sit totum, et quid sit pars statim cognoscitur quod omne totum est majus sua parte, sicut D. Thomas inquit in quæstione LI, articulo primo. Pars autem, et totum simplici apprehensione cognoscuntur quid sint: ergo simplex illa cognitio sufficit generare habitum. Cæterum Cajetanus (ut supra vidimus) ponit generationem hujus habitus per effluxum ab animâ, supposita cognitione terminorum per species ab extra venientes. Qualis autem cognitio ista sit, et representatio terminorum, non explicat. Alia sententia per aliud extremum est patris Vazquez supra citati disp. LXXIX, cap. III et IV, quod habitus principiorum scientiæ naturalis generetur in nobis per inductionem, et enumerationem singularium. Pro principiis autem mathematicæ, et aliis communibus non requirit habitum ab intellectu distinctum (de quo sequenti dubio.) Unde cum inductio sit consequentia, et discursu, videtur consequenter admittere quod generetur per discursum, inductio enim species argumentationis est, et est consequentia ex enu-

meratione singularium deducta, non ex connexione extremorum cum medio.

II. Et fundatur hæc sententia; tum in diversis locis Aristotelis; tum in ratione: Aristoteles enim v ethicorum, cap. III, docet omnem doctrinam fieri ex antea notis per rationem, aut inductionem. Et subdit: « Inductio autem principii est: » et capite octavo inquit: « Juvenes esse aptos ad mathematicas, non ad philosophiam naturalem, quia non habent experientiam quæ necessaria est ad principia philosophiæ, non mathematicæ: » et II posteriorum, capite ultimo docet hunc habitum principiorum generari ex cognitione sensitiva non una, sed multis, quia ex multis fit memoria, et ex memoria experientia, denique experientia generatur habitus principiorum. Unde deficiente aliquo sensu deficit scientia, ut docet Aristoteles I metaph. cap. I, et I posteriorum, cap. IV, sicut æcus non potest habere scientiam de coloribus, quia desunt ei principia circa illos.

III. Et suffragatur ratio, quia principia sunt maxime circa universalia et communia, videmus enim quod principia plures conclusiones particulares sub se comprehendunt, quæ ex illis deducuntur, et sic semper traduntur in communi, et quanto universaliora sunt, magis nota sunt, ut illud principium: Quodlibet est vel non est: Omne totum est majus sua parte, quæ modo universaliter traduntur, et ita videmus, quod principia in demonstrationibus, et syllogismis ponuntur pro majori, et quasi in communi, quia ipsa universalia, et communia sunt. Sed in nobis non potest formari iudicium universale, seu propositio universalis, nisi ex enumeratione singularium, quia debet notitia nostri intellectus oriri ex sensu; non potest autem sensus